

Роман М. Продановича «Колекція» у світлі сучасного українського перекладу

У розмаїтті форм позиціонування перекладу, зокрема сучасного, не втрачає актуальності традиційна точка зору на переклад як на інонаціональну репрезентацію письменника, котра допомагає краще пізнати його творчість, а також — і це надзвичайно важливо — компенсувати певну неконтрастність, нечіткість, а можливо й брак уявлень, необхідних для балансу власної національної картини світу або окремих її фрагментів.

У зв'язку з таким визначенням перекладу, зрозумілим буде апелювання до тих літературних постатей, які створили особливий, у тому числі універсальний, шлях до розуміння формату пізнання сучасного світу.

Мілета Проданович — сучасний сербський художник, мистецтвознавець, письменник, лауреат міжнародних нагород у галузі літератури. На думку сучасного сербського мистецтвознавця Лідії Меренік, з 1980 р. і до сьогодні Мілета Проданович створює імпазантний за кількістю і значенням, багатогранний творчий доробок, у якому «від ранніх робіт він розвиває власну, особливу за концептом і методом бачення синтезу мистецтва, ерудиції, творчої і людської відповідальності перед світом, у якому ми живемо».

Одним зі знакових творів митця вважається роман «Колекція», що є відгуком на актуальні події у царині культури — як її сучасної концептуалізації, так і особливих явищ, які формують сьогодні національну й світову культурну парадигму. Інтерес до цього твору не в останню чергу каталізований його концепцією. Роль своєрідного «лібрето» тексту, як вважає сучасний український славіст Алла Татаренко, цілком може взяти на себе думка про нього як про «захоплену подорож крізь простір і час» [Татаренко, 2007, 173].

Роман має фрескову структуру і складається з низки семантично завершених автономних фрагментів, поєднаних спільними наскрізними знаками, якими виступають предмети так званої колекції Севсо — срібного посуду античної доби, знайденого під час археологічних розкопок у XX ст. Кожному з них присвячена окрема, своєрідна за жанром новела: фантастична, пригодницька

тощо. Функціонуючи як колекція й, відповідно, утворюючи при цьому єдине значеннєве ціле, вони відтворюють історичну перспективу. Роман бере початок із реконструкції гіпотетичної ситуації походження колекції і включає міркування про її теперішню долю: наприкінці ХХ ст. вона була викрадена й досі не знайдена. Але сучасна детективна лінія не відіграла у творі ключової ролі, адже, за задумом автора, «роман повинен запропонувати і щось більше — це, все ж таки, поле, де виносить вирок уява».

Така непроста доля об'єкта творчої уваги письменника і справді, так би мовити, «в такт» до рухів сучасного світу, охоплює читача, вводить його у динамічний процес, організований не власне потребою, а інтригою пізнання — самих себе і світу навколо нас, у якому час стає минулим і обов'язково відображається в різних «метафізичних дзеркалах», утворюючи проєкції сучасності. Саме цю художню модель створює Мілета Проданович.

У продовження концептуальної перспективи постмодерністської поетики твір пропонує розгорнуту практику моделювання складної семантичної багатоплановості. Кожен персонаж і образ твору набуває статус знака-символу. Причому значеннєве ядро кожного з них ізофункціональне прагненню людини до основних філософських начал — до істини, сенсу буття, гармонії та життєвої мудрості — універсальної, загальнолюдської, позачасової.

І цей, і багато інших змістових і формотворчих віртуозних нюансів у романі «Колекція» та в інших творах цього автора підпорядковані, як впливає зі слів самого Мілети Продановича, подоланню «парадигматичної ментальної хвороби постмодерну — розділеності особистості». У своєму інтерв'ю для журналу «Українська культура» письменник наголосив, на генетичній пов'язаності своєї творчості саме з цим періодом — краху великих утопій і, відповідно, різних спроб уникнути можливих відлунь цього краху — «фантомних хвороб» в індивідуальній і суспільній свідомості, якими автор із прикрістю вважає цинізм цивілізації, втрату «віри у великі оповіді» більше не цнотливого, не наївного мистецтва.

Інтелектуальний шлях подолання цієї проблеми Проданович накреслює у романі «Колекція», де, в результаті семіозису (знаково-го процесу, який передбачає взаємодію компонентів означника й означуваного) образами-знаками, а іноді й знаками-символами, утворюються константні семантичні поля, які у комплементарному інтегруванні у художній **дискурс твору** конструюють значення, котрі розкривають думку про те, що не потойбічні релятивні сили й світи, а тільки народна мудрість, досвід поколінь,

який сформував систему універсальних закономірностей і цим виокремив «шифр» для виявлення «невідомого», може розкрити перед людиною шлях до гармонізації світу.

Кожен із зазначених акцентів може увиразнити індивідуальну суб'єктивну онтологічну сферу і загальний гносеологічний план українського мистецького дискурсу.

А отже, беззаперечною є важливість репрезентування українською мовою здобутків творчого пошуку Мілети Продановича і, зокрема, його роману «Колекція», для збагачення інтелектуального досвіду наших сучасників у їх пізнанні світу невичерпним потенціалом вирішення універсальних філософських питань буття.